

ام البنات: دوستدار و شایسته اهل بیت علیهم السلام

ام البنات.

فاطمه بنت حزام مشهور به أم البنین، از همسران امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب علیهما السلام و از شخصیت‌ها محترم در نزد شیعیان است. او مادر حضرت عباس، عبدالله، جعفر و عثمان است که هر چهار تن در روز عاشورا به شهادت رسیدند. از آنجا که او مادر چهار پسر بود، به ام البنات مشهور شد.

پس از واقعه کربلا، ام البنات برای امام حسن علیهما السلام و فرزندان سواران مکه آمد به طوریکه دشمنان اهل بیت علیهما السلام ناله با او هم‌نوا می‌شدند. مدفن ام البنات در قبرستان بقیع است.

در ام البنین حزام بن خالد با حرام بن خالد از قبله بنی ملال (موسوعه بطل العلقم، ج ۱، ص ۳۳۳؛ خصائص العباسیه، ص ۳۳) و مادرش لایله ثمامه دختر سهل بن عامر بن مالک است. (عمدة الطالب، ص ۳۳۳)

از تاریخ وفات ام البنین اطلاع دقیقی در دست نیست. معروف است که او در جماد الثانی ق از دنیا رفته و در قبر او در بقیع مدفون است (پهره درخشان قمر بنی هاشم، ج ۱، ص ۳۳۳). برخی نیز وفات او را در جماد الثانی ق دانسته‌اند (ام البنین سیرتها و کراماتها، ص ۳۳۳-۳۳۳). برخی نیز مدعی شده‌اند که برای زنده بودن ام البنین بعد از جریان کربلا هیچ دلیلی مستند وجود ندارد و همه دلائل ارائه شده قابل مناقشه می‌باشند. (المقرم، مقتل الحسین(ع)، ص ۳۳۳ - ۳۳۳)

ازدواج با حضرت علی‌علیه‌السلام

س از شهادت حضرت فاطمه سلام‌الله‌علیها، امام علی‌علیه‌السلام با برادرش عقل که در نسب‌شناسی عرب شهره بود، درباره انتخاب همسر که اصل باشد و فرزندانی دلیر و جنگاور بیاورد، مشورت کرد و عقل، فاطمه بنت حزام را پیشنهاد کرد و علی‌علیه‌السلام با او ازدواج کرد (عمدة الطالب، ص ۳۳۳). در مورد زمان ازدواج امام علی‌علیه‌السلام با ام البنین اختلاف وجود دارد و در واقع تاریخ دقیقی در این مورد مطرح نشده است (موسوعه العلامة الاوردیاد، ج ۱، ص ۳۳۳-۳۳۳؛ ماه به غروب، ص ۳۳۳). هم‌نظیر در مورد آنکه او بعد از حضرت فاطمه سلام‌الله‌علیها همسر دوم یا سوم امام بوده است اختلاف وجود دارد (سقا کربلا، ص ۳۳۳). اما در خصوص آنکه او قبل از ازدواج با حضرت علی‌علیه‌السلام و بعد از ازدواج با ایشان با شخص دیگری ازدواج نکرده است اختلاف وجود ندارد. (موسوعه العلامة الاوردیاد، ج ۱، ص ۳۳۳-۳۳۳)

برخی نقل‌ها تاریخی وجود دارد که امام بعد از حضرت فاطمه سلام‌الله‌علیها به سفارش ایشان با امامه نوه امیر صدق‌الله‌علیه‌الاولیه و دختر زینب ازدواج کرد و برخی نیز بر اساس روایتی از امام صادق علی‌علیه‌السلام معتقدند که ام البنین اولین همسر امام بعد از حضرت فاطمه سلام‌الله‌علیها بوده

است (خصائص العباسه، ص ۳۳۳). برخا معتقدند بر اساس آنچه اولاد فرزند ام البنین در سال ۳۳ ق به دنیا آمده است ازدواج امام علی علیه السلام با ام البنین قطعا قبل از سال ۳۳ هجر بوده است، اما برخا در سال ازدواج آنها ۳۳ ق قمری مداندند که بلن ازدواج آنها و تولد عباس علیه السلام بزرگترین فرزندشان ۳۳ سال فاصله بوده است. (ماه ب غروب، ص ۳۳؛ سقا ربلا، ص ۳۳)

روایت شده اس از یند که از ازدواج فاطمه بنت حزام با حضرت علی مگذشت به امام علی علیه السلام شنهاد کرد او را به نام اصلاش فاطمه بود، صدا نزنند، تا حسن علیهما السلام با شنیدن نام فاطمه سلام الله علیها به ماد مادرشان نافتند. از ین رو امام علی علیه السلام او را ام البنین [مادر سران] نامد. (هره درخشان قمر بنی هاشم، ص ۳۳)

ثمر ین ازدواج سر به نامها عباس علیه السلام، عبدالله، جعفر و عثمان بود. هرهار فرزند ام البنین در ربلا در باب امام حسن علیه السلام به شهادت رسدند. (مقاتل الطالبین، ص ۳۳-۳۳؛ عمدة الطالب، ص ۳۳؛ اعلام النساء، ص ۳۳)

ام البنین بعد از واقعه ربلا

ام البنین در واقعه ربلا حضور نداشت. هذام که اروان اسران ربلا وارد مدینه شد، شخصه خبر شهادت فرزندان را به او داد؛ اما او گفت: از حسن علیه السلام برام بگو. ام البنین وقته خبر شهادت هار فرزندش و امام حسن علیه السلام را شنید، گفت: اش فرزندانم و تمامه آنه در زمین است فدا حسن مشد و او زنده مماند. ین سخن او را دلال دداد عمق او به اهل بیت و امام حسن علیه السلام دانسته اند. (اعلام النساء، ص ۳۳-۳۳؛ رحین الشریعه، ص ۳۳؛ العباس، ص ۳۳)

آورده اند که حضرت زینب سلام الله علیها اس از ورود به مدینه به ددار ام البنین رفت و شهادت فرزندانش را به او تعزیت گفت. (قمر بنی هاشم، ص ۳۳)

سولوار ام البنین برا فرزندان

ام البنین پس از باخبر شدن از شهادت فرزندانش، هر روز با نوحه‌اش عبدالله (فرزند عباس) به قبرستان بقلع می‌رفت و در آنجا اشعار که خود سروده بود، می‌خواند و می‌گریست. اهل مدینه گرد ایشان جمع می‌شدند و با او در گریستن هم‌نوا می‌شدند. حتی گفته‌اند مروان بن حکم نیز با آنان همراه می‌شد. (مقاتل الطالبین، ص ۳۳)

ام البنین را ادیب و شاعر فصیح و اهل فضل و دانش دانسته‌اند (اعلام النساء، ص ۳۳۳-۳۳۴). که در رثای حضرت عباس علیه‌السلام این اشعار را سروده بود و می‌خواند:

ما من راک العباس ر

علا جماهر النقد

و وراه من ابناء حدر

لل لاث ذ لب

انبئت ان ابنا اصعب

براسه مقطوع

و علا شبل اما

ل براسه ضرب العمد

لو ان سلف ذ

لما دنا منه احد

(ادب اللف، دارالمرتض، ق، ج، ص)

ا س عبا را دد بر دشمن حمله مبرد و فرزندان حضرت علا السلام شت سر او بودند. م وند دست فرزندم قطع شده و بر سرش عمود فرود آمده. ا شمشرت را در دست داشت س به تو نزد نم شد. (رحلن الشرعه، ج، ص)

جا ام البنن نزد شعلان

عالمان شعله شجاعت، فصاحت و علاقه ام البنن به اهل بیت به او امام حسن علا السلام را ستوده و از او به ن و بزر داد رده اند (العباس علا السلام، ص). به فته شهد ثا و مقرم ام البنن نسبت به خاندان امبر، محبت شد داشت و خود را وقف خدمت به آنان رده بود. اهل بیت نلز برا او احترام و فائل بودند و در روزها عد، نزد او م رفتند (ستاره درخشان مدله حضرت ام البنن، ص؛ قمر بند هاشم، ص)

۱۱۱) باقر شرف قرشک نزل یافته است در تاریخ زنده هم چون ام البنین دیده نشده که نسبت به فرزندان هوو خود محبت خالصانه ورزد و آنان را بر فرزندان خویش مقدم بدارد. (العباس بن علی، ص ۱۱۱)

۱۱۲) سید محمود حسینی شاهرودی (متوفی ۱۳۱۳ ق) گفته است من در مشکلات، برای ام البنین صد مرتبه صلوات میفرستم و حاجت میسر می‌گردد. (بهره درخشان قمر بنی هاشم ابوالفضل العباس علیه السلام، ج ۱، ص ۱۱۲)

منابع

ابن عنبه، احمد، عمدة الطالب في انساب آل ابي طالب، نجف، ۱۳۱۳ ق/۱۳۱۳.

اصفهان، ابوالفرج، مقاتل الطالبین، به نوشته احمد صقر، قاهره، ۱۳۱۳ ق/۱۳۱۳.

الاوردباد، شیخ محمد علی الغروی، موسوعه العلامه الاوردبادی، تحقیق السید محمد آل المجدد الشیرازی، تبریز، دار الافتاء، ۱۳۱۳.

حسون، محمد و ام‌علی مشهور، اعلام النساء المؤمنات، تهران، ۱۳۱۳.

دُخَلَل، علی محمد علی، العباس بن امیر المؤمنین علیه السلام، بیروت، مؤسسة اهل البيت، ۱۳۱۳.

ربان خلیلاله، علی، بهره درخشان قمر بنی هاشم ابوالفضل العباس، قم، مکتب الحسن، ۱۳۱۳.

ربان خلیلاله، علی، ستاره درخشان مدینه؛ حضرت ام البنین (س) همسر باوفا امیر المومنین (ع)، قم، مکتب الحسن، ۱۳۱۳.

زجاجه اشانده، مجده، سقا كربلا، تهران، نشر سبحان، ۱۳۸۳.

الزهيري، داود بن عبد الله بن أبي الكرام الجعفري، السيدة أم البنين (ع) سيرتها - كراماتها، مؤسسة الأعلمي للمطبوعات، بيروت، ط ۱، ۱۳۸۳.

شبر، جواد، أدب الطف أو شعراء الحسن بن علي السلام من القرن الأول الهجري حتى القرن الرابع عشر، بيروت، دار المرتضاه، ۱۳۸۳.

شرف القرشي، باقر، العباس بن علي، ترجمه ساد حسن اسلام، قم، دفتر انتشارات اسلام، ۱۳۸۳ ش.

الباسه نجف، محمد ابراهيم، خصائص العباسه، تحقيق و ترجمه محمد اسندر، تهران، انتشارات صلام، ۱۳۸۳ ش.

محلته، ذبح الله، رباح بن الشريعة، تهران، ۱۳۸۳ ش.

محمود، عباسعل، ماه به غروب؛ زندانامه او الفضل العباس، تهران، فاض اشانده، ۱۳۸۳ ش.

الموسو المقرم، عبد الرزاق، مقتل الحسين (ع) أو حديث كربلاء، بيروت، انتشارات مؤسسة الخرسان للمطبوعات، ۱۳۸۳.

الموسو المقرم، عبدالرزاق، قمر بده هاشم، نجف، ۱۳۸۳ ق/۱۳۸۳.